

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna izvršenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Obvestilo.

Upravni odbor „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ je v svoji seji dne 15. aprila t. l. sklenil, da se „Učiteljski Tovariš“ brezpogojno ustavi vsakemu naročniku, če ne plača naročnine v vsakem četrtletju saj za četrt leta. Poslani znesek se bo pri starih dolžnikih zaračunal za tekoče leto, stari dolg pa iztirjal.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Predsednik:

L. Jelenc.

Tajnik:

Drag. Česnik.

Nemoralnost in krivica.

V Idriji, 26. aprila 1908.

Cesarski kraljevi deželni šolski svet kranjski ima od zadnjih dni novo uradno glasilo. Doslej je služila temu namenu „Laibacher Zeitung“ s cesarskim orlom na čelu, odslej pa mu bo služil „Slovenec“ z označenjem na čelu: „Političen list za slovenski narod“. Že ta firma sili človeka do sklepa, da je tudi v deželni šolski svet posegla politika, in sicer tista politika, ki jo zagovarja in propaguje imenovani list.

Začuden se vprašujete: Politika — strančkarstvo?! — Da!

„Slovenec“ z dne 23. aprila 1908 (št. 93) piše doslovno: „C. k. r. deželni šolski svet. Deželni predsednik baron Schwarz otvori v slovenskem jeziku sejo ter pozdravi v lepi slovensčini nova zastopnika dežele, gg. deželna odbornika dr. Šusteršiča in dr. E. Lampeta, izražajoč željo in trdno nado, da bodo zastopniki države, dežele in drugih faktorjev sporazumno sodelovali v dosego smotrov deželnega šolskega sveta. V imenu zastopnikov dežele se zahvali dr. Šusteršič za prijazen pozdrav in izreka od svoje strani v imenu dežele upanje, da bi bilo zastopnikoma dežele, ki

nosi ogromna bremena za šolstvo, omogočeno, harmonično sodelovati z drugimi člani deželnega šolskega sveta, osobito s čast. gosp. predsednikom. Dr. Šusteršič je koncem seje novič prijel za besedo in povdarjal, da ga je zelo prijetno dirnilo, da je gospod predsednik v slovenskem jeziku otvoril sejo. V kričeem nasprotju s tem dejstvom stoji samonemsko vabilo k današnji seji s samonemskim dnevnim redom. V imenu dežele pričakuje, da se v bodoče vabila dostavljajo tudi v slovenskem jeziku. Deželni predsednik je izjavil na to, da bode tej zahtevi ustregel. Nadučiteljem v Dobropoljah je imenovan g. Fran Jaklič. Začasno vodstvo se podeli učitelju g. Štruklju. Ob enem je dež. šolski svet sklenil, da se g. Štrukelj imenuje nadučiteljem extra statum pod pogojem, da deželni odbor temu pritrudi. Začasno vodstvo II. mestne deške ljudske šole v Ljubljani se podeli ondotnemu učitelju g. J. Jegliču. Zajedno se sklene, da se na tej šoli ustanovi nadučiteljsko mesto extra statum pod pogojem, da pritrudi tudi deželni odbor. — Imenovani so: Gg. Fr. Flerč v Št. Lovrencu za nadučitelja v Rovtjah, gdna Alojzija Stebi za učiteljico v Kokri, Ivana Orel za definitivno učiteljico na Mirni. Dovolil se pokoj nadučitelju Jož. Franketu v Št. Petru pri Novem mestu. Službenim potom je prestavljen g. Fabine Fran z Jesenic v Svibno, ukor dobila gg. učitelja Mihael Salberger in Jožef Zicherl na Jesenicah. Na predlog dr. Lampeta se soglasno sklene, priporočiti c. kr. učnemu ministrstvu, da g. c. kr. šolskemu nadzorniku Tumi v Postojni naslov ravnatelja. Poleg tega se je rešilo še več stvari notranjega značaja.“

Tako govori prvotni vir, torej ni dvomiti o resničnosti tega poročila, to tem manj, ker ga vlada ni dementovala.

Deželni predsednik baron Schwarz je govoril lepo slovensčino in zastopnika deželnega odbora sta bila vzradoščena nad tem. Obljubil je tudi gospod baron, da bo dostavljala vabila v slovenskem jeziku. Lepo, ker je pravično. Še lepše in še pravičnejše bi bilo, da izdaja deželni šolski svet druge spise in dokumente,

ki so važnejši od ubogih vabil, v slovenskem jeziku, n. pr. službene dekrete. S tem bi se izpremenila ta navideznost jezikovne enakopravnosti v dejansko upoštevanje materinsčine večine kranjskega prebivalstva.

Toda komuniké, ki sta ga priobčila gospoda dr. Šusteršič in dr. Lampe v „Slovenec“ o zadnji seji deželnega šolskega sveta, utrjuje v slovenski javnosti prepričanje, da ni poslala S. L. S. svoja zastopnika v to korporacijo zaradi slovenskih pozdravov in slovenskih vabil, nego zategadelj, da se polagoma in brezobzirno uresničijo mnogokratne grožnje, ki smo jih čuli na shodih ali čitali v glasilih S. L. S. Uresničenje teh krvavih groženj pa ne pomenja nič drugega, nego brutalno silo, ki naj udari z vso vehemenco po glavah in sreih naprednega kranjskega učiteljstva!

Kdor pozdravlja na ljubljanskem kolo-dvoru dr. Luegerja, strastnega Nemca in še strastnejšega zatiralca dunajskih Čehov in nemških naprednih učiteljev, ta ga gotovo ne pozdravlja kot Slovenec, ampak kot njegov učeneec, ki se prilaga njegovi politični morali učiteljevo in velenemško geslo: „Moč gre pred pravico!“

Čast učitelju, ki je vzgojil dober zarod, in čast učencem, ki ne delajo sramote svojemu učitelju! Saj to je končni smoter vsake šole: delo naj rodi uspeh!

Za nadučitelja v Dobropoljah je imenovan deželni in državni poslanec Jaklič. Prav! Vzgojil si je svoje ljudstvo in danes je kralj v svojem kraljestvu. In kjer je kralj, ima še nadučitelj nekoliko prostora. Jakliču gre to mesto, ker si ga je prislužil z zvesto službo svojim dobrotnikom. Njegov namestnik je Ivan Štrukelj. Ker ima že osem službenih let, med temi pet definitivnih, naj dobi še naslov nadučitelja. Ako imamo mlade dvorne svetnike, zakaj bi ne imeli še mladih nadučiteljev! Sicer sem jaz za svojo osebo prav odločen nasprotnik vsem takim in enakim naslovom, ker je zame poleg človeka učitelj najlepše ime. Vzlic temu privoščim Štruklju lepo odlikovanje. Za

to voščilo ne pričakujem nobene zahvale, ker mi zadostuje, da ne pozabi tov. Štrukelj tistih dni, ko se mu je na Robu — če se ne motim — slabo godilo in je iskal zavetja in podpore drugod in ne pri „Slovenskem Učitelju“.

A takoj tukaj je udaril deželni šol. svet ob struno pristranosti. Poznam več tovarišev, ki štejejo po dvajset do trideset službenih let in ki so že imeli naslove nadučiteljev. Bili pa so prestavljeni — recimo — v Ljubljano in so obenem izgubili to, kar so že imeli. Pravično bi bilo: Če damo njemu, česar še nima, vrnimo tistim to, kar so že imeli.

No, eden vendar dobi to, kar je že imel — prijatelj Janko Nepomuk Jeglič. Če bi ga zdajle srečal kje na ulici v Ljubljani, bi mi prijazno — kakor je njegova lepa navada — segel v roko in bi se čudom čudil, kako je to prišlo. Njemu se niti sanjalo ni! Seveda, kdaj se komu kaj takega sanja, če nikoli ne misli na take reči! Odločen in odkrit značaj je, zato ima same čedne misli. Kako se je torej to zgodilo? Na tisti šoli, ki jo sedaj vodi z močno in veščo roko, je pet po službenih letih starejših učiteljev — eden celo z izpitom za meščanske šole; od tistih, ki jih je predlagal mestni šolski svet, ima vsak več službenih let kot on, in eden tudi izpit za meščanske šole; pa morda se dobi še kdo v Ljubljani, ki služi dlje časa kot on — a eno je, in to je glavno: med vsemi temi ni nobenega Jegliča! Sam stoji pod drevesom, ki sipljejo z njega dobrotne roke zrelo sadje. Kako se bo klanjalo pred njim njegovu učiteljstvu, tega ne vem, a si mislim. Saj ve tudi to učiteljstvo, da je razen starosti še sposobnost in značaj, ki ustvarja moža!

Čujem, da je eden zastopnikov deželnega odbora pri tej priliki udaril s pestjo ob mizo. Tega bi se gospod baron Schwarz ne smel ustrašiti, ampak bi moral kot šef naše uprave v deželi čuvati avtoriteto c. kr. mestnega šolskega sveta. Če pojde to tako naprej, postanejo vsi sklepi vseh c. kr. okrajnih šolskih svetov brezpomembni in vsi c. kr. okrajni šolski sveti nepotrebni. In vsa tako, da so bile v njem 4 učne sobe — a za 6 razredov. Umetno je bilo pouk tako uesti, da je bilo vseh 6 razredov redno poučevanih v — sobah. A njemu se je pod vodstvom skrbnega nadzornika Stiasnega to izborna posrečilo.

A Rupnik sam je bil pri tem siromak. V šolskem posloju ni bilo zanj stanovanja in moral je skozi 18 let stanovati v silno majhnem privatnem kvartirju, kjer je bil vedno v skrbi da se mu ne odpove in se ga postavi na cesto, res le na cesto; zakaj ni ga bilo in še ga ni stanovanja za nadučitelja v vsi vasi. Šele lani se je po njegovem prizadevanju začelo zidati drugo šolsko poslopje, kjer bi imel tudi on dostojno naravno stanovanje, ki bo letos v jeseni tudi dogotovljeno, a blagi Rupnik je moral že spomladiti iti v drugo bivališče odkoder ni povrnitve. —

Rajniki Rupnik je bil za vsako dobro stvar, osobito za šolstvo in učiteljstvo vnet. Saj je bil v Črnomlju zastopnik učiteljev v okrajnem šolskem svetu.

V Krškem se je udeležil vsake privatne in uradne učiteljske skupščine, na katerih je

LISTEK.

† Ivan Rupnik.

S težkim, krvavečim srcem, s tresočo roko, s solzo v očeh sem napisal: † Ivan Rupnik; zakaj z njim sem izgubil najboljšega prijatelja, najzvestejšega prijatelja, najmarljivejšega sotrudnika, najljubeznivejšega družabnika. —

Ne bo preteklo več pol leta, ko mine 50 let, reci petdeset let, odkar se poznavam; leta 1858. v jeseni sem začel v Idriji (na Vojskem, v mojem rojstnem kraju, takrat še ni bilo šole) v šolo hoditi z rajnikom Rupnikom obenem. Že dolgo sva se veselila, ba bi bila to pedesetletnico letos v jeseni obhajala; toda „človek obrača, Bog pa obrne“. Na Veliki četrtek in Veliki petek sva se še sešla v Krškem in oba zdrava in dobre volje se izprehajala na solcu ob Savi na prijaznem Vidmu, a že na Veliko soboto zvečer so ga obhajale slabosti, ki so se vso noč ponavljale in prihajale vedno hujše. Na Veliko noč poklicani zdravniki

mu pa že niso mogli več pomagati, zakaj zadela ga je bila kap, ki je proti večeru končala življenje močnega in krepkega, 57 let starega šolnika, ki je izdihnil blago dušo v naročju žalostne soproge in treh dobrih otrok. —

Rajniki Ivan Rupnik je bil rojen l. 1851. v Idriji, kjer mu mati, 80 letna starka, še živi. Oče mu je bil gozdarski uslužbenec. Komaj je v letih 1864. dovršil idrijsko štiri-razrednico, je vstopil na ondotno učiteljsko, ki je imelo le en razred in bilo takrat (l. 1865.) zadnje leto še v Idriji, a potem razpuščeno. Ker je imel Rupnik premale predštudije in bil premlad, ni mogel kot 16letni mladenič dovršiti tega tečaja. Vkljbu temu je bil tako sposoben, da je bil baš pred 40 leti že nastavljen brez izpita za suplenta na dekliški paralelki v Idriji, kjer smo v letih 1869—1872 delovali učitelji: Stegnar, † Inglič, † Česnik, † Rupnik in podpisaneec in bili vsi vneti za šolski napredek. Kot suplent je deloval Rupnik nekaj let v Idriji, dostal potem izpit učiteljske zrelosti in pozneje učiteljske usposobljenosti v Ljubljani, kamor se je bil za eno leto tudi preselil, ko je bil dobil učiteljsko mesto na

Mahrovi trgovski šoli. Da je bil Rupnik dostal vse potrebne preizkušnje v Ljubljani, ko ni imel skoro nikakršnih šol, to je dokaz, da je bil priden in nadarjen samouk. V Ljubljani je bil pokojni tovariš le nekako do leta 1875/6, dokler ni dobil stalne učiteljske službe v Črnomlju, kjer je sodeloval s še živečimi tovariškorenjaki, kakršni so, oziroma so bili: Jeršinovec, Šetina, † Schiller i. t. d.

V Črnomlju je bil do leta 1890. Takrat je dobil nadučiteljsko službo na trirazrednici v Leskovcu pri Krškem. Njegovega prihoda v moje sosestvo sem se jako razveselil; zakaj vedel sem, da dobi zanemarjena leskovska šola najboljšega voditelja, jaz pa svojega rojaka, svojega bivšega součenca. bivšega kolego, novega tovariša in najboljšega prijatelja. In moje pričakovanje se je bilo uresničilo. Pokojni Rupnik je leskovsko šolo uredil in povzdignil, da je veselje. Najprvo je povzdignil šolski obisk, kar mu je dalo silno truda, potlej je pridobil šoli paralelko, potem šolo razširil na 4 razrede; nato pridejal zopet vzporednico. Kmalu jo je razširil na 5 razredov in pridejal še paralelko. Šolsko poslopje se je razširilo

